

autori žestoko razilaze. Mi koji ovdje živimo, znademo da ne postoji knjiga povijesti BiH koju bi prosvjetne vlasti mogle preporučiti ili propisati srednjoškolicima svih triju naroda a da njihovi roditelji budu njome zadovoljni.

Unatoč ovim omaškama, knjiga je istinska znanstvena prnova i vrijedna proučavanja. Mi religiozni građani i zajednice ove zemlje trebali bismo od ovog dobromamjernog istraživača prihvatiti impuls da sami pridonosimo pomirenju i socijalnoj obnovi, ne čekajući da to prvenstveno odrade međunarodni predstavnici ili demokratski izabrani predstavnici.

Mato Zovkić

Monografija o pjesništvu Nikole Šopa

Miroslav PALAMETA, *O pjesništvu Nikole Šopa*, HKD Napredak, Mostar 1994., 336 str.

Pretprošle godine na više strana obilježena je 100. obljetnica rođenja poznatoga hrvatskog pjesnika Nikole Šopa (Jajce, 1904. - Zagreb, 1982.), te su održani i neki skupovi stručnjaka za književnost. No, već u povodu 90. godišnjice Šopova rođenja dr. Miroslav Palameta, profesor Sveučilišta u Mostaru i aktualni veleposlanik BiH pri Svetoj Stolici, objavio je monografiju s naslovom *O pjesništvu Nikole Šopa*.

Iako je ta knjiga 21. prosinca 1994. bila predstavljena javnosti u Neumu za vrijeme održavanja znanstvenoga skupa *Hrvati u Bosni i Hercegovini - ciljevi i mogućnosti*, ipak je ostala nedovoljno poznata kulturnoj javnosti; vjerojatno zbog ratnoga vremena u kojemu se pojavila.

Posebno dirljiva okolnost toga predstavljanja knjige sastojala se u činjenici što su u hotelu Neum, u kojemu se sve događalo, istovremeno bili smješteni brojni ratni prognanici iz Jajca. Naravno, bilo ih je i u dvorani te su svaki spomen svoga zavičaja i Nikole Šopa vrlo emotivno doživljavali. A s obzirom da je ovaj govor, koji je izrečen na predstavljanju te knjige, zbog istih ratnih događanja tada ostao neobjavljen, čini se zgodnim objaviti ga sada nakon što se navršilo 100 godina od rođenja velikoga pjesnika iz Jajca.

Pročitavši knjigu, o kojoj je govor, dolazi se do zaključka, bilo je tada rečeno, da je ono "o" iz njezina naslova više odraz autorove skromnosti i vjerojatno osobnoga poštovanja prema pjesniku negoli posljedica njezina sadržaja i primijenjene metodologije. Naime, nakon čitanja knjige nameće se uvjerenje da je Palameta napisao monografiju koja je mnogo više od onoga "o". Dubina njegova poniranja u pjesnikovo zaleđe, u Šopovu starolatinsku i kršćansku duhovnu inspiraciju, snaga njegove rečenice i misli u analizi pjesnikove misli, opravdava rečeno.

Medutim, knjiga prije svega otkriva Nikolu iz Jajca, plemenitoga Šopa, rodenoga pokraj slapova Plive, a nakana ovoga osvrtu valja ukazati na element Šopove duhovne inspiracije i njegove osobne religioznosti. Ostao je bez oca 1912. a 1918. god. "španjolka" mu je odnijela i mater. Diplomirao je književnost i latinski jezik, baš kao i pisac ove knjige. Već 1920. god. objavljuje pjesme a 1926. god. izlazi mu prva knjiga pjesama i prvi prijevod s latinskoga. I kako je tada započeo, nije stao sve do svoje smrti 1982. god.

Nakladnik ove knjige jest mostarska podružnica HKD Napredak. Njezin urednik, pjesnik *hrvatske tišine* (K. Šego), u svojoj "Napomeni" podsjeća da je ovu knji-

gu s naslovom *U potrazi za cjelovitošću* 1991. god. prvi put objavila sarajevska izdavačka kuća Svjetlost ali da je zbog rata do čitatelja došlo svega nekoliko primjeraka jer je ostatak najvjerojatnije uništen. Tamošnje uredništvo je svojim zahvatima promijenilo dojam o knjizi udaljavajući se od autorske verzije teksta. No, ovdje je to sve, naravno, uređeno kako treba. Osim toga, u drugom izdanju knjige objavljeni su tekstovi Šopovih pjesama tiskanih neposredno prije kraja prošloga rata koje nisu bile dostupne ni poznate velikom broju čitatelja.

Sama knjiga je sastavljena od Uvodnih napomena i još dvanaest poglavlja. Tumačeći Šopovu poeziju pisac naslovljava poglavlja svoje knjige tako da se već i njih barem donekle može dokučiti ili pretpostaviti pravce Šopovih zanimanja, strahovanja i duhovnih usmjerenja, neslaganja s bezličnošću i osobnih opredjeljenja: Grad i pastoralna idila; Lirske sublimacije tjelesnih nemira; Poezija socijalnosamarićanske intonacije; Osvrt na izgubljeni svijet; U agonističkim prostorima sna; Na sanjisti snova; Na granici od koju se odbija java; Strast za beskrajem i bojazan od bezličnosti; Izlet do ruba sebe; Jesen svemira; Svemir osobne povijesnosti ili vrijeme pjesničkih sinteza te Osnovni podaci iz života i književnoga rada Nikole Šopa.

Ostavljajući pozvanijima da sude o literarnoj vrijednosti Šopovih stihova, uostalom, oni su to već uradili (!), ovdje treba naglasiti da je Nikola iz Jajca bio također duboki, iskreni i zamišljeni pjesnik povijesnosti i onostranosti kršćanske orijentacije, u stalnoj potrazi za sobom i Bogom. Odnosno, Šop je i pjesnik uzleta prema beskraju što se u kršćanstvu uskrnućem zove. A da biste, kako o tome tako i o autorovoj literarno-filozofskoj interpretaciji Šopove misli u traženju upravo toga uzleta

prema beskraju, stekli barem mali dojam, neka posluži odlomak sa str. 272-273. "Očito, središnja preokupacija Šopove novije lirike, što bi se mogla naznačiti kao potraga za samim sobom, nalazi ovdje nakon niza lirskih projekata svoj odgovor. Podvojenost pjesnikova, odnosno čovjekova bića, što je preko svog rascjepa komunicirala, sada se oglašuje ostavljajući tu provaliju nepremoštenom kao garanciju svoje nemoći i mimoilaženja.

Već od ranije bilo je sasvim izvjesno da se Šopova lirika, pa time i *Nova ars amandi*, utemeljuje u pjesničkom iskustvu o ljudskoj nedostatnosti, ne o rješivoj, već o temeljnoj čovjekovoj bijedi, u onim, dakle, motivima koji su pokretali i filozofsko mišljenje. Ostajući stalno u blizini vječno istih pitanja, što ih je mudroslovlje postavljalo uvijek nanovo, samo u raznolikim artikulacijama, o tome je li nada u autoidentifikaciju osnovana ili je 'bačenost u postojanje', čovjekova slučajnost, sasvim konačna, ova poezija ostaje, bez obzira na svoje odgovore, u bliskosti s onom crtom dijalektičkog mišljenja što je u europskoj kulturi bila prisutna od samih početaka. Otuda njezina velebna izdržljivost i kontinuiranost, njezina podudarnost i različitost s poezijom iz istog vremena, koja se napajala najčešće na suvremenim izvorima europskog egzistencijalizma.

Uzlet prema beskraju, započet *Kućicama u svemiru* možda najviše odgovara Plotinovoj emanacijskoj viziji svemira, kao što i poza na rubu sebe u *Astralijama* u ovom spjevu podsjeća na Eckartovu dijalektiku deifikacije. Ali na vječno ista pitanja mogući su i bliski odgovori, posebice što se ova dvojica, češće smatraju misticima nego filozofima. Šop je dobio epitet mističkog pjesnika upravo zbog ovakvih sukladnosti. Ipak, njegova poezija progovorila je kao kritika tih sustava, i u intonaciji koja

je daleko suglasnija s pogledima suvremenog egzistencijalizma, premda ti odgovori nisu niti deklarativni, niti konačni.”

Tomo Vukšić

Knjiga koja zaslužuje najveće zanimanje

Tomo VUKŠIĆ, *Još jedna kap*, Crkva na kamenu, Mostar 2006., 235 str.

Večeras¹ sudjelujemo u iznimnom događaju u našem gradu. S nama su marljivi i cijenjeni poznavatelji života i društvenih događanja hrvatskoga naroda u BiH. Stoga srdačno pozdravljam naše drage prijatelje, čestitam im na njihovim knjigama i zahvaljujem na svemu što čine za hrvatski narod u BiH. Ovo druženje doživljam kao blagdan pisane riječi koja ostaje upečatljivija od uklesanih riječi na kamenu. Ove knjige su svjedočanstvo vremena i opomena svima koji nisu mogli shvatiti položaj dijela hrvatskoga naroda u nama susjednoj Hercegovini, što su prečesto podlegli medijskom linču koji je Hercegovcima namjenjivao žigosanje po uzoru žute Davidove zvijezde. Tako su mediji i u ovom primjeru pokazali svoje pravo lice i u čijoj su službi.

Iako gajimo istu ljubav prema Hrvatima u BiH, ipak Hercegovina za nas, na južnom dijelu naše domovine Hrvatske, i zemljopisno predstavlja posebnu zainteresiranost i brigu. Ima tomu više razloga. Osim onoga temeljnoga, da je hrvatski narod etnološki nedjeljiv iako živi u različitim državama, Hrvati u BiH za Hrvatsku predstavljaju “stablo od kojega se

uzimaju cijepovi” ili, kako se uobičajava reći, naša *Matrix Croatica*. Ti cijepovi su u Dubrovniku, za sve dobronamjerne ljude dobro poznati, od Rudera Boškovića i dalje. Etnografi bi nam mogli mnogo toga reći o biološkoj regeneraciji dubrovačkoga pučanstva. Očitu stvarnost nije potrebno dokazivati, jer su Hrvati iz BiH inkorporirani u hrvatsko narodno biće diljem cijele Hrvatske. Da se to nije događalo, bila bi upitna naša hrvatska samobitnost a kultura okrnjena. Obol Hrvata iz BiH u Domovinskom ratu je nemjerljiv. Večeras je prigoda da to ovdje izjavimo, da im zahvalimo i da im kažemo da su uvijek dobro došli.

Medu knjigama u izdanju *Crkve na kamenu* večeras našu pažnju privlači knjiga prof. dr. don Tome Vukšića, koja nosi naslov *Još jedna kap*, koju imam čast predstaviti. Drago mi je što mogu reći da je ovo druga Vukšićeva knjiga koju predstavljam. Prije 12 godina predstavio sam njegov izvrsni rad u čitaonici Državnoga arhiva u Dubrovniku pod naslovom *Medusobni odnosi katolika i pravoslavaca u Bosni i Hercegovini (1878.-1903.)* u izdanju Acta et studia Teološkoga instituta u Mostaru. U njoj dr. T. Vukšić objašnjava korijene ratnoga srbijanskog pohoda prema hrvatskim krajevima i razloge rata u BiH. Knjiga je prvotno bila objavljena na talijanskom jeziku dok je autor boravio u papinskim zavodima u Rimu. Ugledna *Civiltà Cattolica* za ovu knjigu zapisuje: “Ona u svjetlu suvremenih događanja zaslužuje najveće zanimanje. S hrvatske točke gledišta osvjetljava duboke uzroke i korijene etničke mržnje koja donosi žalosti i krv u te krajeve zbog atavističkih suprotnosti između Srba i drugih naroda.”

¹ Govor o knjizi *Još jedna kap*, održan 16. ožujka 2006. u Dubrovniku na predstavljanju izdanja mostarskoga mjesečnika *Crkve na kamenu*, u čijoj se biblioteci ova knjiga pojavila kao 91. po redu.